

SIPOS MÁRIA

Az obi-ugor alapnyelv lexikális innovációi II.

The present paper continues the one listing the lexical innovations of the Proto-Ob-Ugric period (Sipos 2002). It contains the less certain Proto-Ob-Ugric etymologies (1-2), as well as the ones that should be excluded from this stock because they are mentioned as belonging to the Proto-Ob-Ugric period in DEWOS by error (3).

Jelen írás annak az összeállításnak a folytatása, amely a magyarok elődeinek az ugor közösségből való kiválása után létrejött obi-ugor kor legbiztosabbnak tekinthető lexikális innovációit gyűjtötte egybe az obugrisztikai szótárak és monográfiai eredményeinek felhasználásával (Sipos 2002). Ebben a részben főként az ún. bizonytalan obi-ugor innovációk szerepelnek.¹

A bizonytalanság oka többféle lehet. Egyrészt olyan vogul–osztják etimológiák találhatók itt, amelyekben a hangmegfelelések nem kifogástalanok, mégis feltehetőleg obi-ugor kori innovációkról van szó (1).

Egészen más értelemben bizonytalanok a (2) pontban felsorolt esetek, amelyekben az osztják és a vogul szavak összetartozásához ugyan kétség sem férhet, elképzelhető azonban, hogy az innováció korábbi (azaz ugor, finnugor vagy uráli) alapnyelvhez köthető. Ezekben tehát távolról sem az idézett vogul és osztják adatok összekapcsolhatósága kérdéses, hanem az etimológia kora bizonytalan, illetve tisztázatlan.

Az utolsó pontban (3) pedig olyan vogul–osztják szóegyezéseket sorolok fel, amelyek jelenlegi tudásunk szerint nem obi-ugor koriak. Természetesen az ott találhatóknál jóval több ilyen szóegyezés létezik. Itt most kizárólag azok szerepelnek, amelyek a DEWOS-t olvasva obi-ugor kori innovációnak tűnnek (azaz a szótár kizárólag a vogul megfelelőre utal), a szakirodalmi állásfoglalások szerint azonban biztosan másik alapnyelvhez tartoznak, és így az obi-ugor alapnyelvben létrejött innovációktól feltétlenül elhatárolandók.

Az (1) csoportba sorolt szóegyezések nagy részének hangtani nehézségei vannak, leggyakrabban az első szótagi vokálisok megfelelése terén. Szemantikailag azonban a vogul és az osztják tagok általában jól illenek egymáshoz, vala-

¹ Itt mondok köszönetet azoknak a lektoroknak és kollégáknak, akik észrevételeikkel és tanácsaikkal segítségemre voltak.

mint elterjedtségük, nyelvjárási képviselőjük is meggyőző. Ezeket a bizonytalanságok közé is akkor vettem csak fel, ha a hangtani eltérésekre mégis adódott valamilyen magyarázat.

A bizonytalan, általában hangtani devianciákkal terhelt szóegyezések megítélésében nagy szerepet kapnak azok az elvek, amelyekre ismert előadásában Mikola Tibor is figyelmeztetett: „Bár teljesen tisztában vagyok azzal, hogy milyen óriási szerepe volt a hangtani egyezések szabályosságát megkövetelő felfogásnak a nyelvészet igazi tudománnyá válásában, s hogy milyen veszélyeket rejt magában az, ha a szabályos hangmegfelelésekre nem fordítunk kellő gondot, mégis az a véleményem, hogy amennyiben minden egyéb tényező valamely egyeztetés helyességére mutat, a hangmegfelelések zöme is, akkor az a veszélyes eljárás, ha az etimológus semmi mást nem hajlandó figyelembe venni, csak azt az egyetlen egy, fonetikailag nem jelentős hangtani szabálytalanságot” (Mikola 1976: 211).

A vogul és az osztják a földrajzi szomszédság miatt az interferencia-jelenségek, másodlagos egyezések széles skáláját mutatja fel. Ezért különösen nagy jelentősége van a mennyiségi értelemben vett adatoltság mellett – hogy ti. aránylag sok vagy kevés dialektusból van-e adatunk – a lejegyzések pontos földrajzi elhelyezkedésének, illetve az elterjedtség részletesebb vizsgálatának. A szabálytalanságok okainak keresésekor a vogul és osztják szótárak gazdag anyagának birtokában meg lehet kísérelni több szó(család) egymásra hatásának vizsgálatát az egyes nyelveken belül is.

Hangtani szabálytalanságaik és alaki változatosságuk okán jellegzetes csoportot alkotnak az onomatopoeitikus szavak. A bizonytalan etimológiák közé sem vettem fel azonban azokat az onomatopoeitikus szóegyezéseket, amelyek kizárólag hangjelenséget utánoznak, hangtani szabálytalanságokkal terheltek, valamint gyéren is adatoltak.

Néhány esetben sem hangtani, sem pedig szemantikai kritériumok alapján nem lehet megállapítani, hogy a szó mindkét nyelvbéli megléte vogul > osztják, vagy osztják > vogul irányú kölcsönzés eredménye-e. Itt most természetesen csak azok a szavak szerepelnek, amelyekben valamilyen tényező mégis valószínűbbé teszi az obi-ugor alapnyelvi eredetet.

A (2) pontban, vagyis azokban a szócikkekben, amelyekben a DEWOS nem jelzi, hogy a vogul–osztják szóegyezéshez a szakirodalom feltételesen vagy kérdőjellel odavont egy-egy tagot valamely rokon nyelvből, a rekonstruált alapalak és jelentés után az esetlegesen szóba jövő másik alapnyelvet zárójelben, vagy-lagosan tüntettem fel. A kikövetkeztetett hangalak és jelentés ugyanúgy az obi-ugor korra értendő, mint a többi szócikkekben. Az etimológia uráli, finnugor vagy ugor származásának eldöntése további vizsgálatot igényelne, de ez nem célja a dolgozatnak, így a szóegyezéssel összefüggésbe hozható adatokra/nyelvekre

csak rövid utalás található a szócikk végén.

A (3) pontban található etimológiákat nem rekonstruált alapalak és jelentés indítja, mivel ezek biztosan nem obi-ugor lexikális innovációk. A szócikk kommentárja röviden utal arra, hogy mely uráli, finnugor vagy ugor etimológiához tartozik a bemutatott biztos vogul–osztják szóegyezés.

Az adatok idézésének módja a dolgok természetéből fakadóan némiképp eltér az első rész gyakorlatától. Továbbra is cél az alakok felesleges ismétlésének elkerülése. Néhány szócikkben sokkal több származékot idézek, mint a biztos etimológiákban. Erre az onomatopoetikus szavak esetében az alakok sokféleségének bemutatása, máskor a belső keletkezés melletti érvelés céljából van szükség a képzett alakok gazdagságának illusztrálására. Másutt olyan példamondatok idézéséről sem lehetett lemondani, amelyek két, eredetét tekintve független szócsalád egymásra hatását hivatottak bizonyítani.

Amint az első részben, úgy itt sem egységesítettem a források rövidítéseit, tehát azok ugyanolyan formában és ugyanolyan jelentéssel szerepelnek, mint az eredeti művekben, valamint az adatok idézése is az első rész bevezetőjében mondottak szerint történik. (Ha például a szócikk osztják részében már megadott forrás és lapszám a vogul részben is szerepel, akkor kizárólag a forrás rövidítését adom meg újra.) A „GOV” melletti számok – az általános utalási gyakorlattal szemben – célszerűségi megfontolásból nem lapszámra, hanem az adattári sorszámra vonatkoznak. Amennyiben szükséges volt a lapszámra utalni, ezt a szám előtti „p.” rövidítés jelzi.

A vogul–osztják szóegyezesek sajátosságait, valamint a jelentések rekonstrukciója közben összegyűlt tapasztalatokat egy másik dolgozatban foglalom össze.

Egy esetben az előző részben mondottak korrekciójára is sor kerül (**l' t- 'reccsen'*).

A cikk első részének végéről pusztán technikai okokból lemaradt az alábbi egyeztetés, amely tehát még a biztosabbak közé tartozik:

w s/ *wõs* 'rés, lyuk' – **osztj. VVj Trj J DN Ko *w□s*, Ni Kaz *w□s* O *wus* 'Loch' (GOV 718); V *-w□s*, Vj VK Sur (Likr Mj Trj J) Irt (DN Fil. KoP Kr ua.), Ni Š Kaz *w□s*, Sy , O 'düra, Loch (VK-O); Einschnitt (J Fil. KoP; DN: z. B. im Kerbholz als Zeichen für eine Kopeke); *Sely*, *Riß*, *Spalte* (zwischen den Wandbalken. im Boot ua.); *Wunde*; *Pocken(-pustel; Vj)*; *Grind*, *Ausschlag* (Ni Kaz); *eine Hautkrankheit: Pusteln größer als bei Krätze* (Ni Kaz), *juckend, ? Krätze, ? Masern* (Trj)' (DEWOS 1632). – **vog.** TJČ KU KM *äs*, KO *ās*, P VN LU *äs*, LO So *as* 'Loch' (GOV); TJ-Č . . So 'Loch' (DEWOS); N *as*, LM LU P K *äs*, T *äs* 'lyuk' (WWb 50b); P *äs* So *as* 'Loch' (KLE 46).

1. Bizonytalan obi-ugor etimológiák

***Vwlaχ** (BNM) 'kacsafajta' – **osztj.** Ni *ɔwlaχ*, Kaz *ɔwleχ*, O *awleχ* 'Eisente' (GOV 735); Ni *ɔwlaχ*, Kaz, O, Ahl. 'Clangua hiemalis (= Anas hiemalis, Harelda glacialis), Eisente / óavka... – Zeichen am Zugnetz (O)' (DEWOS 234). – **vog.** KU *āw/□χ*, KM *□w/□χ*, P VN *ow/□χ*, VS *aw/□χ*, LO So *owlaχ* 'Anas hiemalis' (GOV); So *ɔwla□* usw. 'Har. glac.' (DEWOS); N *□w/□χ*, (...) LM *□w/□χ*, LU *□w/□χ-pat*, K *□w/□χ* 'jeges réce' (WWb 399b); So 'Eisente' (KLE 9). – Kálmán szerint a szó lehet valamely szibériai (szamojéd, török, paleoszibériai) nyelvből származó átvétel, de ebben az esetben is obi-ugor korinak kell tekintenünk (Kálmán 1950: 146). Felmerült a szó zürjén eredete is (SLW 173, Toivonen 1956: 100), ekkor azonban az osztják és vogul szavak csak különnyelvi átvételek lehetnek, esetleg az északi osztják nyelvjárásokba a vogulból került át. Mindemellett a szó erősen onomatopoetikus, a madár hangjára utaló elnevezés, leginkább ezért nem lehet a legbiztosabb szavak csoportjába sorolni.

***jll-** '(meg)fagy' – **osztj.** KoP *jil□η*, Ni Š *jil□η*, Kaz *jil□η*, Patk. *jeliη*, *jiliη* 'hengen höyrä (= *tit-p□m*), Atemhauch / i zdühani e (KoP); Luftzug (Š); Kälte, kalt (Patk.)' (DEWOS 366). – **vog.** N *jēl-* 'erfrieren', *jēlit*. (DEWOS); N *jēli ~ jelli* '1. megpörköl, megperzsel 2. megfagy, megdermed'. N *jēllaχti* 'megfázik, csipi a hideg'. N *jēlit* 'dermesztő' (WWb 153b). – A vogul *t* és az osztják *□η* képzők. A szó vokálisa visszavezethető POU **t̄*-re. A gyér vogul adatoltság bizonytalanná teszi szóegyeztést, és felveti az osztják > vogul kölcsönzés lehetőségét is.

***KVs q** 'görbe, ferde' – **osztj.** VVj *käsay* DN *χās□* 'görbe, schief' (GOV 761); V Vj *käsay* 'koóoj, i ókri vl ennüj, schief, gekrümmt (Baum; V); mit hohlem Rücken (z. B. Mensch; Vj)'; DN Kr *χās□*, PB *χusi* [*u falsch!*], Reg. *kasä* 'óbi g, Biegung, Krümmung (eines Baumes; DN Kr), Unterseite e. Biegung (DN); krumm (Lärche; PB); DN DT Kr *χāsenη*, Ni Kaz *χās□η* 'kri voj, krumm, gekrümmt, schief', Trj *kāsγ□γ juχ* Geheimwort 'Wiege' (DEWOS 563). – **vog.** N *χusi* 'görbe, schief' (GOV); (Szil.) N 'schief (Baum)' (DEWOS); N 'oldalt növény, ferde (fa)', K *khūso□li*, LM *khušāpi* 'dől, ferdén áll'; LM *khuš□penti* id., *kwäl pokh□l khuš□penti*, *jel-pätux nuri* 'das Haus steht schief, es will zusammenstürzen' (WWb 130a); KU (Lativ) *χosyi: χosyiχoj□p jiw* 'schrägstehender Baum', KO *kusy□ jiw* 'schräger Baum' (KLE 130). – A szóegyeztés hangtanilag problematikus: az osztják és a vogul első szótagi magán-

hangzók POU előzményének nyílásfoka nem állapítható meg. A vogul adatok hangalakját és jelentését befolyásolhatták egy másik szócsalád (N *χusäti* 'hasít' WWb 129b) bizonyos tagjai, l. a szócikkben idézett alábbi példákat: K *kwän□-khwqs□ti* 'kidönt (fát)', N *χusili* 'gyökerestül kifordul (fa)', N *jiw tit tārā man□l n□ηχ-χusmäts* 'der Baum stürzte mit der Wurzel um', LM *jiw m□-po□l nukh-kušätaχti* 'der Baum kippt aus der Boden' (vö. a WWb 130a-ból fent idézett példával). Ezt a feltételezést látszik alátámasztani, hogy a vogul adatok jelentése a szócikk példanyaga alapján inkább a ferdeség, s kevésbé a görbeség fogalmához áll közel.

kot* / 'nap' – **osztj. VVj *kot□l*, Trj J *kät□*, DN Ko *χät*, Ni *χät□l*, Kaz *χät□λ*, O *χät□l* 'Tag'; VVj *kot□l-*, Trj J *kötλ□-*, DN Ko Ni *χutt□-*, Kaz *χotλ□-*, O *χot□l-* 'dämmern' (GOV 341); V Vj *kot□*, VK, Vart, Likr, Mj Trj J, Irt (DN Fil KoP Kr Ts Tš ua.), Ni Š, Kaz, Sy O, Ahl., PB 'deny, Tag – ööl ynce, Sonne (Likr – J Irt: außer Fil Ts Tš Ni – PB); während, als Postpos. (PB)' (DEWOS 571). – **vog.** TJČ *kāt□l*, KU *χōt□l*, KM P VN VS LU *kōt□l*, LO *χōtal*, So *χōtal* 'am Tage'; TJČ *kat□l*, KU *χot□l*, KM P *kot□l*, VN VS LU *kāt□l*, LO *χōtal*, So *χōtal* 'Tag' (GOV); TJ . . So 'Tag, Sonne' (DEWOS); N, LM *kh□t□l* (...), LU, P *χ□t□l*, K *khot□l*, T *kh□t□l* 'nap' (WWb 112b); KM, P, So 'Sonne, Tag' (KLE 136). – A szó valószínűleg obi-ugor kori képzés a finnugor, esetleg uráli **koje* töből (Rédei 1967: 171–172; UEW 167) – igaz, a képzőre csak ez az egy példa ismeretes (Riese 2001: 54).

llq/*līq* 'farok' – **osztj. – V-Vj *l□γ*, Likr *ϑ□γ*, Vart Mj Trj J *λ□γ*, DN *-t□γ*, KoP Kr Sog Ts *t□γ*, Tš *t□w*, Ni Š *īγ*, Kaz *λiw*, Sy *līj* 'hvoót, Schwanz' (DEWOS 727). – **vog.** KU-M *l□γ* . . So *lēγ* id. (DEWOS); N *lēi' ~ lei' ~ lē'* [*lēγ*], LM *lī ~ li*, LU *li* (PxSg1 *līm*, Sg3 *liät*), P *lī*, K *lī ~ l□i'* (PxSg1 *līj□m ~ l□γ□m*, Sg3 *lījät ~ līj□ ~ l□γät*) 'farok' (WWb 256a); KU KM *liy* 'Schwanz' (KLE 170). – A hosszú magánhangzót tartalmazó egyszótagú főnevekben időnként hiányzó szóvégi *γ* magánhangzós morfémák és szavak előtt újra megjelenik (OKT 31). A felsorolt vogul adatok magánhangzói valószínűleg POU **i*-re vezethetők vissza (pl. GOV 72), az osztják vokálisok – leszámítva a keleti és déli osztják adatok □-jét – inkább POU **i*-re vallanak (pl. GOV 200). Mindkét nyelvben igen elterjedt tő, ezért a kisebb hangtani anomáliák ellenére obi-ugor kori szónak tekinthetjük. A szakirodalomban felmerült már a fenti szavak és a következő, 'mókus' jelentésű vogul szavak (TJČ *lāj□n* ... LO So *lēη□n*) összefüggésének lehetősége (Munkácsi 1928–1930: 453–457; Kálmán 1938: 21–22), vagyis a 'farok' jelentésű szóból a vogul *-n* denominális képzővel keletkezhetek. Szemantikailag a 'mókus' és a 'farok' szó összetartozásának nincs akadálya, hiszen az állatneveknek gyakran szolgál alapul az állat igen szembetűnő és jellegzetes testrésze, valamint a fenti művek is említenek görög analógiát. Az osztják VVj *lāηki* ... O *l□ηki* 'mókus' jelentésű szavak esetében azonban a kép-

zés menete nem világos. Amennyiben a két etimológia összetartozik, akkor az osztják folytatásokban, illetve az obi-ugor korra rekonstruált alapalakban a nazális magyarázatra szorul (vö. GOV 348: **l̥ij/*l̥ij*), valamint az előző részben rekonstruált 'mókus' jelentést módosítani kell (Sipos 2002:28).

l̥l̥iq* 'búvármadár' – **osztj. VVj Trj *l̥ul̥i*, J *l̥ul̥i*, DN Ko Ni *lul̥□*, Kaz *l̥ol̥i*, O *loli* 'ein Wasservogel' (GOV 764); V-Vj Vart, Sur *l̥ul̥i*, Irt (DN DT Fil. KoP Kr Ts Patk.), Ni Š, Kaz, Sy, O, Ahl. 'e. Art gagara, Podiceps (oder Colymbus), Taucher (typisch: spitzer Schnabel, fliegt schlecht): gagara (Fil. Ts Š); gagarka (DN Kr), mal enykaá gagara (KoP Ni), (wohl =) Podiceps auritus, Ohrentaucher (Ahl.); kenárka, ti árka (Art Taucher; Vj VK Sur, Kaz O); e. Art Podiceps (V); eine Entenart (schwarz, roter Kopf, fliegt schlecht, wird nicht gegessen; DT)' (DEWOS 830). – **vog.** KU *l̥alw□*, KM *l̥elw□*, KO *l̥l̥w□*, P *l̥uli*, LO *lolwa* 'eine kleine Ente, Haubentaucher' (GOV); KU *k̥k̥kw□*- KM *k̥k̥kw□*, KO *lolwa* 'kleine Ente' (DEWOS); N *l̥ol̥ī* ~ *l̥ol̥ī* 'fekete búvár, vöcsök' (WWb 263b). N *lolwä*, K *l̥l̥w□* 'kis fekete búvármadár' (WWb 263b); So *l̥uli* 'Haubentaucher; eine kleine Ente' (KLE 174). – A szó bizonyára onomatopoetikus, amit már az alakvariánsok nagy száma is alátámaszt. Az obi-ugor kori alak rekonstrukciója azonban a szó onomatopoetikus voltán túlmenően is problematikus. Első szótagi vokálisa talán hosszú *ō*-ra vezethető vissza (analógia az osztják interdialektális magánhangzómegfelelésekre: GOV 362), de ebben az esetben is a vogulban sporadikus **ō > *ū* változást kell feltennünk (analógia: GOV 584). A vogul adatokban jelentkező *-w□*, *-wa* végződés gyakori a madárnevekben: N LM *pirwä*, LU *pirwä*, P *p̥irw□*, K *p̥irw□* 'makkrece' (WWb 441b); N *sortva*, LU *sartwa* P *sortw□*, T *s̥rtkh□* stb. 'golya' (WWb 564b).

l̥p* (BNM) tavorózsza' – **osztj. Vj *l̥aw̥i* 'Seerose', Kr *l̥apt□* ds. (GOV 768); Vj *l̥aw̥i*: *mūji- l̥aw̥i* 'Seerose / kuv̥si nka' (DEWOS 848). – **vog.** TJ *lapk̥n̥t*, KU KO *l̥up□nt*, P *l̥op□ηk*, VS *l̥op□ηka*, LU *lapant* 'lapuska, lapusni k' (GOV); TJ, KU-O, KM *lump□nt*, P *k̥p̥ηk*, VS *l̥pnka*, LU *lapant* 'lapuska, lapusni k' (DEWOS); N *l̥p̥ant* ~ *l̥pant* ~ *l̥pant* ~ *l̥opant* ~ *l̥upant*, LM *l̥opant* (...), LU *l̥pant*, P *l̥p̥ηk*, K *l̥umpant* ~ *l̥ump□nt*, T *l̥p̥kh̥n̥* 'tündérrózsza, vízitök, tavorózsza' (WWb 266a). – Az alaki változatosság a szavak onomatopoetikus mivoltával magyarázható. A vogul adatok szóvégi *nt*-je ritka denominális képző (Riese 2001: 96). Az egyeztetés részint a szavak onomatopoetikus jellege, részint a gyér osztják adatoltság miatt bizonytalan.

l̥uk/*l̥* *k-* 'csiklandoz' – **osztj. V *l̥äki-* Trj *l̥äki-*, J *l̥äki-* 'kitzeln', DN Ko *t̥äχeít□*-, Ni *t̥äχ□t̥s□*- 'kitzeln', Kaz *l̥äχit-*, O *l̥äχit-* 'kitzeln' (GOV 772); Trj *l̥äki*, Mj *l̥äki*, DN Kr Ni *t̥äχ□* Kaz *l̥äχi*, O *l̥äχi* 'Kitzel / wekotka (außer Mj.); – kitzelnd, kitzlig (Mj.)', Kaz *l̥äχem□*- mom. 'kitzeln', Trj *l̥äχip-* mom. id. (DEWOS 867). – **vog.** TJČ *näksl-*, KU *lik̥s-*, KM *lök̥s-*, KO *lik̥s-* 'kitzeln'; (LO So *lakit-* < ostj.) (GOV); TJ-Č *nek̥sl-*, KU *l̥k̥s-* . . So *lakit-* 'kitzeln' (DEWOS); N *läkiti*

Quelle (J); rostiger Schlamm, der als Farbe verwendet wird (Trj Ni Kaz); rote Farbe zum Anstreichen (Sy O); úrik, Mennig (Ahl.); Blut des Bären (Bärenspr.) (Vj); V-Vj *nǎlj*, Likr *nǎđj*, Mj Trj *nǎlj*, J *nǎli*, DN KoP Kr *nǎt*□, Ni *nǎt*□, Kaz *nǎli* 'rǎvqi na, Rost an Eisen, Kupfer; außer KoP Kr – Rost in alten Quellen (V Trj); rötliche Rostschicht auf dem Wasser (KoP); rostiger Schlamm (Likr Mj); Schleim (z. B. auf im Wasser liegenden Bäumen, am Netz; VK Kr)' (DEWOS 1044). – **vog.** TJ *nák*, TČ KU-M *n*□*k* 'Quelle' (DEWOS); T *nál* 'forrás' (WWb 352a). – A vogul, valamint az *-i* képzős osztják adatok visszavezethetők **ǎ*-ra. A GOV az osztják szavakat példaképpen említi az **o* ~ **ǎ* váltakozásra (GOV p. 88).

***p̄NCi** 'nyílfejta' – **osztj.** V Vj *p̄os*, VT *pos*, Trj J *p̄os*, Kr (folk.) *pus*, Kaz *p̄os*, O *pos*, Patk. *pus*, PB *p̄os* 'ötrel a ó oótrüm nakoneqni kom v vi de ki nǎla, Pfeil mit e. dolchartigen (eisernen) Spitze (V Vj Trj Patk.; J: für die Entenjagd); Pfeilspitze aus Knochen od. Eisen (Kr); e. altertümliche Pfeilspitze; Pfeil (beim Bärenfest; Kaz); (Gewährsm. hat den Gegenstand nicht gesehen: O); oótroga (VT); Stange mit eiserner Spitze, mit der die Dicke des Eises geprüft wird (J); Spitz (Patk. PB)' (DEWOS 1226). – **vog.** (Mu.) P *p*□*n̄s* . . L *poanš*, *poansi* 'e. Pfeilart' (DEWOS); N *pānš* ~ *pānši* [*pānši*], LM *po*□*n̄s* ~ *p*□*n̄s* ~ *p*□*n̄s*, LU *p*□*n̄s*, P *p*□*n̄s* ~ *p*□*n̄s* ~ *p*□*n̄s*, K *po*□*n̄s*, T *pañ*□*i* ~ *pañši* '1. egyszerű ↑-alakú nyíl 2. pikk (kártyaszín)' (WWb 412a); KU *p̄n̄s* 'Wipfel des Baumes, der Teil, der in einem Jahre wächst', KO *p̄n̄s* 'eine Art zweispitziger Pfeil', VNZ *p̄n̄s*, VNK *p̄n̄s* 'Pfeil mit einer Spitze, mit dem früher Elentiere geschossen wurden', VS *p̄n̄s* 'Pfeil, mit dem man Elentiere schoß', So *pānši* 'Pfeil mit einer Spitze (wird an den für das Elentier und Wildrentier aufgestellten Selbstschüssen verwendet)' (KLE 251). – Az etimológia hangtani szempontból nem kifogástalan: a POU első szótagi – valószínűleg hosszú – veláris vokális nyílásfokát nem lehet bizonyossággal meghatározni. A nazális + affrikáta hangkapcsolat alakulására azonban ismert analógiákat említhetünk (Toivonen 1928: 138–139). A nyílnév mindkét nyelvterületen gazdagon adatolt, és nem ismeretes megfelelője más uráli nyelvekben (Cs. Faludi 1953: 189).

***s q-** 'dörzsöl' – **osztj.** VT *s*□*γ*□*γ-* 'sal i ty, bal ovatyóá / ausgelassen sein', Vj *seγāt*(□)- 'udal átyóá óo skurü zapeksuúóá na nej krovj, e. Fell reiben, um die Bluthaut zu entfernen', V *seγ*□*t*(□)-, (*s*□*γ*□*ti-*) Vj *seγ*□*t*□-, 'e. (Eichhörnchen-, Hasen-)Fell (mit e. Rutenring) reiben, um die Bluthaut zu entfernen (Vj); terety, reiben (z. B. Bäume aneinander; V), mazaty (VT)', Trj *s*□*γint*□*p*, 'aus Rute geflochtener Ring, mit dem Hasenfelle weichgerieben werden' (DEWOS 1302). – **vog.** T *šej-*, KU *šēγ-*, KM *sēγ-*, So *sēγ* - 'wischen, reiben' (DEWOS); N *sēγi*, LM *šēγi* (inf. *šēux*), LU *šēji* (inf. *šēux*) P *š*□*i*, K *sēγi*, T *š*□*jänt* (inf. *š*□*uŋ*) 'töröl' (WWb 539a); LO *sēγ-*, *sēγs-* 'reiben, wischen' (KLE 313). – A vogul alakok első szótagi magánhangzója talán **i*-re, az oszt-

jákoké pedig * \bar{e} -re vezethető vissza (a DEWOS **sey-* alakban rekonstruálja az osztják alakok előzményét). A vogul adatok általánosabb jelentése egyeztethető a speciálisabb osztjákokkal; a VT adat másodlagos, átvitt jelentésként elképzelhető. Mivel erősen onomatopoeitikus jellegű szavakról van szó, a hangtani különbség ellenére a fenti adatok összetartozhatnak.

slq r* 'szál, lánc' – **osztj. Sur (Mj Trj J) *siγ□r*, Irt (DN DT Kam. KoP, Kr, Ts) *sey□r*, Ni Š *sew□r*, PB *sir*, Reg. *sir*, *sir* 'cepy, Kette (Sur KoP Ni PB; DN Kr selt.: aus Eisen; DT: des Hundes); Fessel (?; KoP); die in Form eines Garngeflechts angebrachten Kettfäden zum Weben (DT Kr); Spuren des Bären (Bärenspr.; J Kam. KoP)', DN *seyri-*, DT *s□γr□j*, Kr *seyr□j-* 'Garn beim Anbringen der Kettfäden flechtend ordnen' (DEWOS 1322). – **vog.** (Szil.) K *sēr*, *sār*, N *sēr* 'Kette' (DEWOS); N *sēr*, LM K *sēr*, LU *s□r* 'drót', P *sēr* 'húr, lánc' (WWb 542b). – Az etimológia hangtani okokból bizonytalan. A szó konzonantizmusára – különösen ami a γ eltűnését illeti a vogul adatokban – találunk analógiát (**nīγr3*/**nī□γr3* 'hab' GOV 447), az első szótagi vokális vogul oldalon visszavezethető POU \bar{i} -re, az osztjában ettől kisebb-nagyobb eltérések megfigyelhetők.

t q l* 'ruha, öltözet' – **osztj. Vj *tel*, SurT *t□λ*, SalT *t□t*, KoP Ts (folk.) Ni Š *tet*, Kaz *teλ*, O *tel*, PB *tēl* 'narád, Kleidung (Vj: Unter- und Oberkleider, Mütze usw. zusammen; Sur Sal.: bes. von Frauen); – gute Kleidung (Vj); Suba, Pelz (Š PB); Mantel (Š); Mantel, Überzieher aus Leder oder Leinen (KoP); Panzer (PB)'; Trj *j□m t□λ λōm□t* 'gute Kleidung' (DEWOS 1427). – **vog.** So *tāyl* 'Kleid' (DEWOS); N *tā'il*, LM LU *tajl*, P *tajλ*, K *-t□γ□l* 'ruha' (WWb 612a); So *tayl* 'Kleid' (KLE 358). – Az osztják adatsor magánhangzói valószínűleg POU * \bar{a} -re vezethetők vissza. A vogul szavak magánhangzója a hiányzó nyelvjárási adatok miatt nehezen ítélni meg. A szóegyezés azonban mind osztják, mind pedig vogul oldalon elgondolkodtató hasonlóságot mutat egy ismert finnugor etimológia folytatásaival, ami a hangmegfelelésekhez értékes analógiát szolgáltat: osztj. Vj *tel*, Trj *t□λ*, Ko Ni *tet*, Kaz *teλ*, O *tel* 'voll'; vog. TJČ *tāwl*, KU *t□γ□l*, KM KO *t□γ□l*, P *tayla*, VN *tāwla*, LU *tayl*, LO So *tāyl* 'voll' (POU **tēγ□l* GOV 622). Az etimológiai összefüggés lehetőségére a DEWOS a szócikk végén figyelmeztet. Ebben az esetben a szóban forgó jelentés talán a finnugor eredetű **tāwδe* (**tālk3*) 'voll' jelentésű etimológiából (UEW 518) vezethető le, s hasonló szemlélet eredménye, mint ami az angol *overalls* 'munkaruha, kezeslábas, mackóruha stb' kifejezésben megfigyelhető, ekkor csak a 'teljes ruházat' jelentés obi-ugor kori innováció. Mindezt a rendelkezésre álló adatokkal nehéz bizonyítani, de az alábbiak elgondolkodtatóvá teszik a felvetést: (a) a két szóegyezés elterjedtsége is csaknem egybevág (a 'ruha, ruházat' etimológia folytatásai a tavadai vogulból ill. az alsó-kondai nyelvjárársból nem ismertek); (b) a peremhelyzetű osztják Vj adat jelentésmegadásában hangsúlyos,

hogy egész, teljes öltözetről van szó; (c) a WWb-szócikk jelentésmegadásában 'egész, teljes, ép, teli' szerepel, vagyis eszerint a lexéma nemcsak úrtartalomra, befogadóképességre vonatkozhat, hanem összefoglaló értelme is lenne; (d) a szócikkben található példák közül ilyen értelmű: N *ās tā'īl* 'az egész Ob', N *tā'īl kar□n* 'egy pár fülbevaló', N *kit kāt-tā'īl* 'mindkét kéz', N *ūs tā'īl* 'az egész város', P *wajā-tā'īl* 'egy pár harisnya'. Ellene szól azonban az a körülmény, hogy az osztjákban összefoglaló értelme csak képzett alakoknak van. A WWb más irányban keresi a szócsalád rokonságát: *tayi₁* 'akad, függ, akaszt' (WWb 610b), és *tayi₂* 'begombol' (WWb 611b), de ezen kapcsolatok bizonyításához még nehezebb fogódzót találni.

tul* k '1. (szörme)gallér; 2. tollgalléros madárfajta' – **osztj. V-Vj Likr Mj Trj *tu□k*, J *tu□k*, DN *tu□χ*, KoP Kr *tū□χ*, Ni Š *t□□χ*, Kaz *t□□χ*, O *tu□χ*, *tō□χ* '1. loser Kragen aus Eichhörnchenschwänzen (meist nicht mehr gebräuchlich) / neóvázannüj vorotni k iz belyqi h hvoótov (V Likr Ni O; Trj: wird zu Hause auch auf dem Kopf getragen; Kaz: angeblich nur am Oberlauf); id., aus den Ohren des Eichhörnchens (Vj); hvoóot letuqej bel ki, pri vāzūvaetóá na lob dl á zawi tü ot ár kogo óveta (AgU); Kragenbesatz aus Polarfuchsschwanz oder Hasenfell am Pelz (Ni O); Halskrause des Rentiers (Mj Ni Kaz O); podgri vok ol ená, loóá, bürstenähnliche Haare an der Brust von Rentieren und Elchen (J KoP); Fleischlappen am Hals des Rentiers, an dem lange Haare wachsen (Trj); Fleischlappen am Hals der Kuh (KazSt.); Kranz langer Federn um den Hals der Schnepfe (J). 2. eine Strandvogel-Art: Machetes Pugnax, petusok, Kampfläufer (V Vj Trj DN Ni Kaz O); ein Vogel vom Aussehen des Kampfläufers (Ni Kaz O; Kr: Schnabel und Füße rot); zuök, Regenpfeifer (?; Trj); kul i k, Schnepfe (V); kleiner schwärzlicher Watvogel vom Aussehen der Schnepfe (KoP). 3. an der (Innenseite der) Beilklinge angebrachte Kerbe zum Ausziehen von Nägeln (O)'(DEWOS 1436). – **vog.** (Ahl.) *tūlijχ* 'Kampfläufer', (Mu.) K *t□lkh*, P *tukk□*, N *tu□χ* 'eine kleine Vogelart' (DEWOS); N *tū□χ* 'rénsörény' (WWb 676b); N *tū□χ*, P *tukk□*, K *t□lkh* '(egy kis madárfajta)' (WWb 676b). – Igen nehéz eldönteni, hogy a felsorolt adatok – köztük a jellemzően hangutánzó madárnevek – visszavezethetők-e az obi-ugor korig (ha igen, első szótagi vokálisként leginkább **ū*-t kell feltennünk), vagy inkább osztják > vogul irányú szókölcsozónással állunk szemben. Amennyiben a WWb-ben harmadik önálló szócikként található N *tu□* 'gallér?', szegély?', *soräs-oxs□r tulpä vārtäk* 'ein Teppich mit ... aus schwarzem Fuchsfell' (WWb 676a) összetartozik a felsorolt adatokkal, és benne az elhomályosult-eltűnt alapszót sejthetjük, ez a szó POU eredetét valószínűsíti.

t^m r* 'marék', *t^m r-* 'markol, szorít' – **osztj. Trj J *t□□□r* 'wepoty, (die zum Fassen genäherten) Fingerspitzen, wepotka, eine Fingerspitze voll,

Prise'. VT VjT *töη□r-* (*t□ηri*), Trj J *t□η□□r-* (*t□ηri*), KoP *t□η□□r-*, Kr Ts *t□η□r*, Kaz *täη□r* 'mit den Fingerspitzen zusammendrücken (Kr); wi paty, kneifen (VT VjT J KoP Ts); kneten (Teig mit den Händen; Kaz)' (DEWOS 1453). – **vog.** (Mu.) K *täη□rt-*, LM *täηk□rt-*, N *taη□rt-* 'drücken', N *taη□r* id. (DEWOS); N *taηri* 'nyom, szorít'; N *taηrāli* ~ *taηrali*, LM *täηk□rli* 'nyomkod, gyúr'; N *taηrmati*, K *täη□rmati* 'megszorít' (WWb 626b); KM *täη□rtaηt-* 'einander drücken' (KLE 373). – Az etimológia hangtani okokból bizonytalan. Az osztják és a vogul interdiálektális megfelelések szabálytalansága miatt az első szótagi palatális magánhangzó nem határozható meg közelebbről.

wīC* 'szépség (? szép arc)' (GOV 654: **wīc□η*) – VVj Trj *wī□η* DN Ko *wet□η*, Kaz O *wes□η* 'schön', Ni *wes□p* 'schön' (GOV 654); VT Vj. TrjT AgT SalT *wīt'*, KoP Kr *wet'*, Š Kaz O *wes*, PB *ves*, *věš*, Reg. *vesch* [š falsch] 'kraóota, Schönheit (außer KoP Š); frisches gesundes Aussehen (Kr.); Gestalt, Aussehen (KoP Š); ('Gesicht': PB beruht auf Vermischung des Wortes mit 1596 *wes*, *wens*-) (DEWOS 1648). – **vog. KU *wīs□η*, So *wēs□η* 'schön', KM *wīs□m* 'schön' (GOV); KU-M *wīs* 'Aussehen, Gestalt' (DEWOS); N *vēs* (*vēs-*) 'szépség (arcról)' (< ostj.), *vēsīη* 'szép, szép arcú' (WWb 724b); KM *wīs* 'Aussehen, Angesicht, Gestalt', KU (Afan.) *wīs□η* 'mit einem Antlitz wie (etwas)' (KLE 74). – Az osztják nyelvjárásokban a POU első szótagi *i*-nek általában *ī* és *i* (ritkán *e*) folytatásai vannak (pl. GOV 2, 66, 68, 136, 142, 186 stb.). Abban, hogy a déli és az északi adatokban inkább *e*-t találunk, nyilvánvaló szerepe van az uráli eredetű **wen□z* 'Gesicht' (UEW 568) fejleményeinek (Trj *w□n□* 'Gesicht', DN *wen□* 'Stirn', O *wes* 'Gesicht; Scham, Schamgefühl'), amelyeknek a fent említett területeken *e*-t tartalmazó folytatásai vannak. Ezek a tárgyalt szavaknak nemcsak hangalakját, de jelentését is befolyásolták az osztjában (l. a DEWOS jelentésmegadásait). Az uráli etimológiának ugyan nincsen vogul tagja, de az északi vogulba az osztjából átkerült szavakon is kimutatható a két etimológia egymásra hatása: a vogul 'szép', 'szépség' jelentésű szavaknak korlátozottabb a használata, mint az osztjában, mivel elsősorban arca vonatkoztatják, míg az osztják □η képzős melléknevek felhasználhatósága szélesebb: „,schön, hübsch (meist vom Menschen; Kaz: auch von Tieren und Kleidung) frisch, gesund (aussehend; Kr)''' (DEWOS). A GOV az □η és *m* képzős vogul alakokat egyezteteti az □η képzőt tartalmazó osztják alakokkal – noha az osztjából más származékot is ismerünk: *al*-képzős (PB), -□p képzős: (Trj KoP Kr Kaz), *pi*-képzős (KoP Š Sy O). Ugyanakkor a teljes osztják nyelvterületen, valamint kondai vogul nyelvjárásokból (KU KM) is ismeretes a képző nélküli alapszó, amelyek hangalakja nem kései kölcsönzésre utal. A régebbi szakirodalom is összetartozónak véli őket (Kannisto 1956: 221). A KM *wīs* jelentése igen közel áll a déli osztják tőszavak jelentéséhez: 'Aussehen, Angesicht, Gestalt', vö. KoP Kr *wet'* 'frisches, gesundes Aussehen

(Kr.); Gestalt, Aussehen (KoP Š)'. Nem tudjuk kizárni, hogy a tőszavak elvonás útján keletkeztek. Jelentésük hasonlósága pedig a két nyelv közötti élénk kapcsolatoknak, valamint az uráli kori szócsalád hatásának egyaránt tulajdonítható. A fentiekre és a gyér vogul adatoltságra való tekintettel az obi-ugor korra csak kérdőjellel tehető fel a tőalak megléte. Elképzelhető, hogy a két etimológia a hangtani és jelentéstani interferencián kívül más módon is összefügg egymással, de annak eldöntése, hogy pl. ősi szóhasadás fejleményeivel állunk-e szemben, további kutatásokat igényelne.

w t* 'síkötés' – **osztj. V Vj VT *wät* (VT *wit□m*), Trj J *w□t* (*wit□m*), DN KoP Kr *w□t*, Ni Š Kaz *wat*, O *w□t* 'guxi k u l üx', Zehenriemen (außer O) bzw. Fersenriemen (V O) am Ski (Ni Kaz: aus Ahlkirschrute)' (DEWOS 1640). – **vog.** KU *wätχ*, KO *wät*, P *wēts*, So *wot* (in Cps.) 'Skiriemen' (DEWOS); N *votä*: *josä-v.*, LM *jäs-vät*, P *wät□s* 'síkengyel'; N *voti*, LM K *väti* 'sít felcsatol' (WWb 740b). – Az egyeztetésnek szemantikai akadályja nincs, az osztjákban a teljes nyelvterületen, a vogulban pedig három nyelvjárás csoportban ismert, hangtani okokból azonban bizonytalan. Az osztják adatok vokalizmusa többnyire POU **ā*-ból lenne magyarázható, a vogulban a hangmegfelelések szabálytalanok. Az északi nyelvjárás első szótagi *o*-ja talán az összetételi tag (*josä*) asszimiláló hatásának tulajdonítható, ebben az esetben a magánhangzó palatális volta bizonyosra vehető.

2. Valószínűleg korábbi alapnyelvre visszavezethető vogul-osztják szóegyezések

***VŠt-** 'borda' (POU/PUg) – **osztj.** VVj Trj *āñti*, J *āñti*, DN □ñt□, Ko □ñt□, Ni *ōñt□*, Kaz *ōñti* 'Rippe' (GOV 51); V Vj Trj *āñti*, J, DN, DT KoP Kr, Ni, Kaz 'rebro Rippe; – Flanke, die Rippenknochen zusammen (Ni); die Flanke mit Fleisch und Knochen (Vj); Rippenstück eines geschlachteten Tieres (Trj)' (DEWOS 144). – **vog.** TJČ *añt□l*, KU KM KO *oñt□l'*, P *oñt□l*, So *ññtil* 'Rippe' (GOV); KU . . So id. (DEWOS); N, LM □ñtil, P, K, T 'borda' (WWb 388a). – Az UEW ezt az obi-ugor szóegyezést bizonytalan ugor minősítésű szócikkben egyezteti a magyar *oldal* szóval (UEW 877).

***ČÁk** 'nagy, kiálló része vminek; bunkó' (POU/PU) – **osztj.** Č *ř□k*, Kaz *šak*, O *š□χ*, *š□k* 'Hammer' (GOV 74); V VK *řäk*, VT, Vj, Likr Mj Trj J, DN DT KoP Kr Ts Tš, Fil, Ni, Š Kaz, O, Ahl. 'hervorstehendes Ende od. Spitze (z. B. e. Baumes, des Grases, VK Likr Mj Trj DN Kr); Absatz des Schuhs (DN-Sal DT); Fischkeule (Š Kaz); Hammer (Tš Š Kaz, O Ahl.); aus der Erde hervorragender Stamm e. Baumes; Zacke des Eises (Trj); hervorstehendes Knötchen; kuóoqek, Stückchen von etwas (DN-Sal Kr); kromka, Kante, Rand, Ecke (z. B. des

Tisches; J KoP; Kr: selt.); Spitze einer Landzunge (DN, Kr), (kleine) Landzunge (DN Fil Ts)' (DEWOS 1495). – **vog.** (z. T. in Zusammensetzung:) KM $\acute{s}\square k$, So $\acute{s}\acute{a}k$ 'Keule', KU KO $\acute{s}\square k$ - 'schmieden' (GOV); KM 'Keule'; $\acute{s}\acute{a}k$ 'Hammer' (DEWOS); N $\acute{s}\acute{a}k$ (...), K $\acute{s}o\square k$ (...) 'sulyok, kalapács' (WWb 584b); KM 'Keule', So sak : $k\acute{e}r\acute{s}ak$ 'Hammer' (KLE 334); KU KO 'schmieden', KM $\acute{s}\acute{a}k$ - 'Feuer schlagen' (KLE 337). – Az UEW (42) az osztják adatokat kérdőjelesen vonja egy biztos uráli etimológiához: $*\acute{c}ukk\acute{z}$ 'Hügel, Spitze' U. – Korenchy iráni (v. középiráni) jövevényszónak tartja, és $*\acute{c}\acute{a}k\acute{z}$ alakban rekonstruálja (ILOS 52).

***jäl-/*j l-** 'megy, jár' (POU/PUg) – **osztj.** VVj $j l-$ 'gehen' (GOV 184); V VT Vj $j\square l-$ 'hodi ty, gehen, wandern (V VT); óhodi ty, irgendwo vorsprechen, besuchen (VT Vj); treffen (Pfeil; Vj)' (DEWOS 360). – **vog.** TJ $jil-$, KU KM KO P VN VS LU $jäl-$ ~ $j\acute{a}l-$, LO So $jal-$ 'gehen' (GOV); TJ . . So (DEWOS); N LM LU P K $j\acute{a}li$ (...), T $il-$ (...) 'jár; repül; útnak indul, megy, utazik' (WWb 143b); KU $j\acute{a}l-$, KM P $j\acute{a}l-$ ~ $j\acute{a}l-$, LO So 'gehen, wandern, fahren' (KLE 88). – Az UEW (850) szerint a vogul és az osztják szavak összetartozhatnak a magyar $\acute{u}ld\acute{o}z$ ige $\acute{u}l-$ tövével.

***kĵ** - '(meg)penészedik' (POU/PFU) – **osztj.** Ko $\chi e\square\square$, Ni $\chi\acute{i}\acute{s}$ 'Schimmel'; VVj $k\acute{j}\square im$, Trj $k\acute{j}\square m$, J $k\acute{j}\square em$, DN Ko $\chi e\square em$, DT $\chi\acute{a}\square em$, Ni Kaz $\chi\acute{i}\acute{s}\square m$ 'Schimmel' (GOV 216); VT $k\acute{j}\square$, KoP, Ni, Ahl. 'pl eóeny, Schimmel' (DEWOS 429). – **vog.** TJ $k\acute{q}\acute{s}\square k$, KU $\chi\acute{a}\acute{s}\gamma\square$, KM $k\acute{e}s\square\gamma$, P $ka\acute{s}\acute{s}a$, VNZ VS $k\acute{e}\acute{s}\acute{s}a$, LO So $\chi\acute{a}\acute{s}\acute{s}i$ 'Schimmel' (GOV); TJ $k\acute{q}\acute{s}\square$. . So 'Schimmel' (DEWOS); N $\chi\acute{a}\acute{s}\acute{s}i$ (...), LM $kh\square\acute{s}\acute{s}i$ (...), LU $kh\square\acute{s}\acute{s}i$, K $kh\square si$ (...), T $kh\square\acute{s}kh$ 'penész' (WWb 88b). – Az obi-ugor szavakat az UEW (113) erős fenntartásokkal egyeztetni a finn-permi korrig bizonyosan visszavezethető 'bitter, herb', 'rotten', '(stinkender) Geruch', 'sauer (z. B. Fisch)', 'bitter, herb', valamint 'ungesalzen, unschmackhaft, bitter' jelentésű finn, lapp, cseremisiz, illetve votják szavakkal.

***k0r ql-** 'megszűnik' (POU/PUg) – **osztj.** DN Ko $\chi ur\square t-$, Kaz $\chi q r\Lambda\square-$, O $\chi or\square-$ 'erlöschen'; DN Ko Ni $\chi ur\square t-$, Kaz $\chi q r\square t-$, O $\chi or\square t-$ 'auslöschen' (GOV 325); Trj $k\acute{o}r\square\gamma\Lambda\square-$, DN KoP Kr Ni Š, Kaz, Sy, O, Ahl. '1. zu Ende gehen, aufhören (Arbeit, Streit) / ókonqatyóá; ...abschwellen (Körperglied). 2. brechen, sich durchbiegen (z. B. e. Schlittenkufe, so daß sie splittert) / l omatyóá (napr. pol oz nartü)' (DEWOS 552). – **vog.** TJČ $kar\square wl-$, KU $\chi\square ril-$, KM $k\square ril-$, P $kar\square l-$, VN VS LU $k\acute{a}ril-$, LO So $\chi\acute{a}ri\gamma l-$ 'erlöschen' (GOV); TJ $k\acute{a}r\square k$. . So 'erlöschen' (DEWOS); N $\chi\acute{a}ri\acute{l}i$, LM $kharili$, P, K $kh\square rili$ (...), T $kh\square rual$ (...) 'ki-alszik (tűz, fény); elhalványul, (K még) bereked' (WWb 83b); KM $k\square ril-$, P $k\acute{a}ri\gamma l-$, So 'erlöschen, verstummen, (aus den Augen) verschwinden' (KLE 126). – Az UEW bizonytalan ugor etimológiában a tremjugáni osztj. adat és a m. $hervad$ ige összetartozását veti fel (UEW 859), de valószínűbbnek tartja a m. szó összetartozását a $*korpe-$ 'brennen, verbrannt werden' FW, ?FU, ?U (UEW 186)

szócikkkel.

m r kl* **m r* **m k* 'felkar, szárny' (POU/PU) – **osztj. Likr Mj J *m□r□ηk*, Irt (DN KoP Kr Ts ua.), Ni Š Kaz *mār□k*, O 'Oberarm (Likr Mj DN Kr Ni Š Kaz); Arm (J KoP); krül o, Flügel (J–O)' (DEWOS 963). – **vog.** (Szil.) N *markäyā* (Dual) 'die Schwingen' (DEWOS); N *mar□k* ~ *m□r□k* [*mark*], LM *mār□k*, P *mār□χ*, K *mār□k* ~ *mār□χ* 'kar, szárny' (WWb 301b) So *markaye* (Du + Px) 'seine Arme (des Bären)' (KLE 200). – Az UEW (295) bizonytalan uráli etimológiában a biztos vogul–osztják megfeleléshez kérdőjeles jurák tagot is von.

pA^m* 'hüvelykujj' (POU/PU) – **osztj. VVj *pāη*, Trj J DN Ko *p□η*, Ni Kaz *paη*, O *p□η* 'Finger' (GOV 491); V-Vj *pāη*, Sur (Likr Mj Trj J), Irt (außer Fil Koš), Ni Š Kaz, O 'pal ec, Finger (V Likr Mj J Irt); Daumen (Vj VK Trj J; Ni – O auch: am Fausthandschuh); Zehe (Likr Mj Ts; DN: des Vogels); große Zehe (VK Trj Ni Kaz O); Griff des Ruders (Ni Š Kaz O)' (DEWOS 1186). – **vog.** ČusO *baie*, Pel *nae*, Vtur *nae*, SSo. *peijä* usw. (Altwog.); (z. T. in Zusammensetzung:) TJ *pāji*, KU KM KO *p□j□*, P *pāj*, VNK *p□jā*, VS LU *pāj*, LO So *pāja* 'Daumen' (GOV); TJ . . So 'Daumen' (DEWOS); N, LM *p□j*, LU *p□jā*, P *p□j* (...), K *p□jā*, T *pāji*. 1. 'hüvelykujj, 2. fogó nyél' (WWb 401b); KU, KM 'Daumen; große Zehe', Mskr.: TJ, P *pāji*, So id. (KLE 237). – A szó esetleg összefügghet az uráli **pālkā* 'Daumen' (UEW 363) tövel (Sipőcz 1999: 81).

wINC* < 'vékony, kicsiny' (POU/PUG) – **osztj. VVj *wānt*, Trj DN *w□t*, Ni Kaz *was* 'schmal' (GOV 696); V-Vj *wānt*, Sur (Likr Mj Trj J), DN KoP Koš Kr Sog, Fil, Ni Š Kaz Sy 'uzki j, schmal (z. B. Fluß, Brett); tonki j, dünn (von runden Gegenständen wie z. B. Baum, Seil); – mager (z. B. Mensch; J DN KoP); klein (J KoP); niedrig (Zug-, Handnetz; Trj)' (DEWOS 1605). – **vog.** TJ *üś*, KU KO *wiś*, P LU *iś* 'klein' (GOV); TJ, KU-M-O *wiś*, P VN VS LU *iś* 'klein' (DEWOS); LM *wüś*, LU P, K *viś*, T *uś* (...) 'kicsi, kis' (WWb 745a); KU KM KO 'klein' (KLE 74). – Az UEW (899) bizonytalan ugor etimológiában egyezteteti a m. *vézna* szóval.

3. Bizonyosan korábbi alapnyelvre visszavezethető vogul–osztják szövegyezések

osztj. VVj *alt-*, Trj J *□At-*, DN Ko *ott□-*, Ni *ott□-*, Kaz *ot-*, O *alt-* 'hinzufügen' (GOV 30); V VT Vj *alt-*, V, VT, Trj J, Irt, Ni, Š, Kaz, Sy, O, Reg., VolH, Ahl. 'pri bavi ty, naótavi ty, hinzufügen, ansetzen, verlängern (allgem.: DN KoP: z. B. e. Kleidungsstück, e. Seil); óedi ni ty, vereinigen, zusammenfügen (Š); ópaáty, löten (J VolH Ahl.) vek pri bavl áty, (Ts); retten (vor dem Tode; Trj J Kr), "pri bavi ty" hinzudichten, lügen (Ts)' (DEWOS 87). – **vog.** TJČ *alt-*, KM KO *ōlt-*, P VNK VS LU *olt-*, LO *ōlt-*, So *ōlt-* 'anfügen' (GOV); TJ

akt-, KO . . So 'anknüpfen' (DEWOS); N □*lti*, LM *ōlti* (...), P, K, T □*lt-* 'told, hozzácsatol, gyarapít' (WWb 384a); So 'hinzufügen, ansetzen, verlängern; bauen'; TJ □*lt-*, KM, P VNK VS LU id. (KLE 25). – Az UEW a fenti szavakat a magyar *olt-* igével biztos egyezésként közli, s felveti az *alkalmas*, *alkot*, *alku* szavak idevonásának lehetőségét is (UEW 831).

osztj. VVj *āṅ□t*, Trj J □*ṅ□t*, DN Ko *oṅ□t*, Ni Kaz *ṅ□t*, O *aṅ□t* 'Horn' (GOV 52); V-Vj Vart Likr *āṅ□t*, Mj Trj J, Mj J, Trj, Irt, Ni Š Kaz Sy, O, VDun, Patk. 'rog, Horn; – Geweih des Renntiers (V DN Š); porohovni ca Pulverhorn (VDun); Schnupftabak-Dose (Fil), -Horn (Patk.); "das Geweih oder Horn war bei den früheren Ostjaken ein Sinnbild der Freude und des Glücks" (Patk.)' (DEWOS 143). – **vog.** Kg. *анта*; Čd. *антъ*, VturG *онть*, SSo. *aante*, Tob. *ентъ*, TuraG *онть*, Ber *андъ*, SoO *антъ* (Altwog.); TJČ *ānt*, KU □*ńt* (!), KM *ēńt*, □*ńt*, KO *ēńt*, P *ońt*, VN VS LU *ańt*, LO So *āńt* 'Horn' (GOV); TJ . . So *ānt* (DEWOS); N, LM □*ńt* (...), LU, P, K □*ńt*, T *āńt* (...) 'szarv, agancs; szaru' (WWb 42b); So 'Horn'(KLE 35). – Az UEW (12) biztos uráli szócikkben a fenti osztják és vogul szavakkal szamojéd adatokat is egyeztet.

osztj. Trj *it-*, Ni Kaz *it-*, O *it-* 'springen', Vj *ūt□γt□-*, Trj *it□γt□-* 'springen' Vj *öt□l-* 'springen' (GOV 71); Trj *it-*, Ni Kaz, O, Trj ?KoP, PB, Páp.1, Š 'von Baum zu Baum springen (Trj; Ni Kaz: Eichhörchen, Zobel); wegziehen, zu ihren Wohnplätzen gehen (Enten, Waldtiere); nach irgendein Richtung gehen (Waldtiere; O)' (DEWOS 204). – **vog.** KU KM *itγ□l-*, P *ittāl-*, LO So *itγal-* 'springen' (GOV); KU KM, P, LO So, LO So *itas-* 'springen'; N *it-lēγ□n* 'hüpfendes Eichhörchen' (DEWOS); LM *jiti* (...), LU *itti* 'ugrik, szökken', N 'szökdécsel' (WWb 159b); So *it: itlēṅ□n* 'laufendes, springendes Eichhörchen', LO *itγal-*, So *itγal-* 'laufen, springen (das Eichhörchen)', KM P id. (KLE 56). – A WWb szerint a DEWOS-ban is említett vog. N *it-lēγ□n* 'hüpfendes Eichhörchen' adat *it* eleme zürjén eredetű (WWb 159a). Sem az SLW, sem pedig Toivonen (1956) nem tud ilyen kölcsönzésről. – Az UEW biztos ugor szócikkben (848) az obi-ugor szavakat ('laufen, springen' rekonstruált jelentéssel) – szemantikai analógiákkal alátámasztva – a magyar *űz*, *űzekedik* szavakkal egyezteteti.

osztj. VVj □*āma*, Trj J □*ām□*, DN Ko □*āma*, Ni Kaz *šōma*, O *sāmi* 'gerade' (GOV 100); V Vj □*āma*, □*āmз*, VT VK, Vart Likr Mj Trj, J, Irt (...), Ni Š, Kaz Sy, O, PB 'prámo, suoraan, geradeaus (Trj Irt– O); suora, gerade (J KoP Koš Kr); gegenüber (DN Sy O; VT: z. B. qerez ul i cu); gerade an die Stelle (KoP Sy); gerade über die Stelle (KoP); poperək, "qerez prámo", querüber (V-J); ristiin, ristissä, kreuzweise, querüber (J); aufrecht, senkrecht (DN Ni Kaz O); krutoj, steil, schroff (DN KoP Kr); waagerecht, horizontal (DN); ganz, gänzlich (Adv.: PB)' (DEWOS 272). – **vog.** TJČ *šamāw*, KU *š□m□*, KM KO *s□m□*, P *šomey*, LU *šamā*, VN *šomi*, LO So *soma* 'steil, aufrecht' (GOV); TJ . . So 'steil,

aufrecht' (DEWOS); N, LM *šam*, LU *š□ma*, P *š□m□* 'egyenesen, éppen, szemben' (WWb 559a); KU *s□m□* 'plötzlich' (wahrsch. eine ungenaue Übersetzung), KM 'geradeswegs' (KLE 320). – Az UEW (52) biztos finnugor szócikkben a fentiekkel finn és észti szavakat is egyeztet.

osztj. VVj *jōt* (!), Trj *jōt*, J *jōta* 'mit' (GOV 210); V Vj *jōt* 'mit / ó' (DEWOS 416). – **vog.** KU KM *j□t*, So *jot* 'mit' (GOV); KM *j□t*, K *j□t*, N *jot* 'mit' (DEWOS); N *jot-*, LM *jet-* ~ *jät-* ~ *jit-* ~ *j□t-*, LU *jätt-*, P *jät-* ~ *jit-*, K *j□t-* ~ *jot-*, T *it-* ~ *jit-* 'magával, együtt- (igekötő)'; N *jot*, P *jät*, K *jot*, T *jit* '-val/vel, együtt (névutó)' (WWb 179a); KM P *jet*, *jet□l* 'mit'; TJ *jit*, TJ TČ KU KO *jit□l*, VN *jāt*, LO So 'mit' (KLE 101). – Az UEW (852) a magyar *ját* 'társ' szóval egyezteteti és biztos ugor etimológiának tartja.

osztj. VVj *jōpa*, Trj J *j□k□□*, DN Ko Ni *jōχ*, Kaz *jōχī*, O *jōχi* 'nach Hause' (GOV 739); V VT Vj VK, Vart *joy*, *jok*, Likr, Mj Trj, J, Trj, Trj, Irt (...) Ni Š, Kaz Sy O, PB, 'domoj', nach Hause (außer Vj); ins Haus, hinein (V Vj J KoP Kr Tš Ni Š Kaz O); nazad, zurück (VT Vj Trj DN KoP); nach Süden (Wind; Trj); als 1. Glied in Cps. *úg*, Süden s.u.'; Kam *j□w*, Ni Š Kaz, Ahl. 'letzter / poól edni j, koneqñúj'; Kam *j□wp□* 'Hinterseite (?)', Ni Š, Kaz, Sy 'Hinter-, zadni j' usw.'; Ni Š *jōχt□*, Kaz, Sy, PB, Reg. 'nazad, zurück'; V VT Vj *jok□n* Trj J 'doma, zu Hause'; DN Kam KoP Kr *jōχ□t*, DT, O, Patk., O 'domoj', nach Hause'; DN KoP Kr Sog Ts *jāt□n*, DT, Ni Š, Kaz, Sy O; KoP *jätt□*, Kr, DT Ni Š, Kaz, Sy, O Páp.2 'von zu Hause / iz domu (...)'; KoP *jāt□w* 'nach Hause' (DEWOS 327). – **vog.** TJČ *jün*, KU KM *jon*, KO P VN VS *jün*, LO So *jun* 'zu Hause' (GOV); TJ P *jün* KU KM *jon*, So *jun* 'zu Hause', VS *jüj-po□l*, So *juj□l* 'nach Hause, zurück' ua. (Liimola 1963: 131, 162, 177) (DEWOS); N *jū-*, *jūw-* (*ju*, *juw*) LM P K T *ju-* LU *jü*, *ju* 'be-, haza-, vissza'. N LM T *jun*, K, KO *j□n* 'benn, otthon / drinnen, zu Hause' (WWb 180b); KU KM *jūw*, P *jüw*, LO So *juw* 'hinein, nach Hause; (LO So auch nach hinten, zurück' (KLE 81). – Az UEW biztos ugor etimológiában egyezteteti a fenti szócsaládokkal a magyar *joh*, *juh*, *éh*, *ih* szavakat (UEW 851).

osztj. Ko *χāp□j-* 'losmachen' DN Ko *χāp□t-*, Ni Kaz *χōp□t-*, O *χāp□t-* 'losmachen'; Trj *kōpjt□-*, J *kāp□yt-* 'losmachen' (GOV 756); KoP *χāp□j-* 'sich losmachen, abgehen / otval i vatyóá, ól ezty' (DEWOS 530). – **vog.** TJ *kat-*, KU *χ□t-*, KM KO *k□t-*, P *kat-*, VN VS LU LM *kat-* ~ *kāt-*, LO So *χat-* 'reißen' (GOV); TJ *kāt-* . . So *□at-* 'reißen' (DEWOS); N *χati*, LM *khati* (...), LU *khati* (...), P K *kh□ti* (*khati*), T *kh□tant* 'szakít, tép, hámoz' (WWb 89a). – Az UEW a fenti vog. és osztj. szavakat biztos ugor etimológiában egyezteteti a m. *húz*, *hoz* igékkel (UEW 859).

osztj. V Vj *pāγ□t-* (*piyti-*), Trj J *p□γ□t-* (*piyt□m* Perf. 1 Si.; J auch *piwt□*, *piyt□m*), KoP Kr *p□γ□t-*, Ts *peγ□t-*, Š *paγ□t-*, Ni Kaz Sy *paw□t-*, O *p□j□t-*, Ahl. *pajt-*, *pāγjt-*, *pajjt-*, PB *pā□t-*, *pā□t-*, 'uroni ty, fallen lassen (V Vj Trj Ni

Š Kaz Sy O Ahl.); verlieren (Ahl.); óval i ty, umwerfen, zu Boden werfen, fällen (z. B. e. Baum; VT Vj Ni Š Kaz O Ahl. PB); (die Augen auf etw.) richten (Š); erlegen, töten (Š: Bär, Elch, Zobel; KoP: Tabuw.); e. Bären schießen (Ts); in e. Lage versetzen, zu etw. machen (Trj Kr Kaz PB); geraten (Sy PB); zahvati ty, ergreifen (KoP); doótupi ty, verschaffen (J) (DEWOS 1132). – **vog.** LU VNZ *pa'tt-*, LM *pɔt-* 'schießen' (DEWOS); N *pātmti* (~ *patmti*) [*pātamti*], LM *poftmti*, LU P *pftmti* 'lő' (...); N *patti*, LM *pätti*, K *pateti* ~ *poftti*, T *pātftel* ~ *pātftel* ~ *pātftel* ~ *pētftel* 'lő' (WWb 421a); KM *paχt-*, P *-peχt-*, *paχft-* 'schiessen' (KLE 241). – A DEWOS-ban közölt szócsalád palatális hangrendű, az ugyanitt megfelelőként említett vogul adat pedig – a vogul szótárak tanúsága szerint is – egyértelműen veláris. Magyarázatra szorulna továbbá az is, hogy a vogul adatokban miért nincs sehol nyoma az osztjákban meglévő *γ*-nak. Ezen eltérések miatt a felsorolt adatok nem kapcsolhatók össze közvetlenül, az ismert finnugor és ugor hangutánzó tövekhez fűződő esetleges viszonyuk megállapítása további vizsgálatokat igényel, vö. **pekkz* 'aufbrechen; Geschwür' Ug. (UEW 878), illetve **pakka-* 'bersten, aufplatzen' FU (UEW 349).

osztj. DN Ko Ni *pur*, Kaz *pqr*, O *por* 'Rogen' (GOV 532); DN Kam KoP Ni *pur*, Kaz, O 'Rogen(blase) des Barsches und Kaulbarsches / i kra okuná i ōrsa (DN – Kaz; Kam Ni auch: der Aalraupe; KoP: „potomu qto ona komkami”); Rogen (allgem.; in e. Dorf bei Obdorsk) (DEWOS 1206). – **vog.** LO *pōr*; So *pōr* 'Rogen' (GOV); LO *pqr*, So 'Rogen' (DEWOS); N *pōr* (...) 'ikra' (WWb 456a). – A fenti osztják és vogul szavak szelkup adatokkal egyeztetve biztos uráli szócikkben szerepelnek az UEW-ben (407).

osztj. V-Vj Sur (Likr Mj Trj J) Irt (DN Kam KoP Kr Ts) *tj-*, Ni Kaz Sy *tj* 'vázaty, (ein Netz) stricken bzw. knüpfen; – weben (Stoff: J Irt; e. Gürtel: Vj) (DEWOS 1398). – **vog.** TJ *tāj-* . . . So *tij-* 'weben' (DEWOS); N *tiji* (inf. *tijunkw*) [id.], LU *teji* (*tij*), P *tji* (*tijw*), K *täj'* ~ *tī* (*tijw* ~ *tijw*) 'szó' (WWb 645a). – Rédei a fenti osztják és vogul szavakat a magyar *tesz-* 'machen, tun' igével és finn, észl, lapp, valamint mordvin megfelelőivel kifogástalanul egyeztethetőnek tartja (Rédei 1991: 83–84).

osztj. VVj *wor*, Trj *wör*, DN Ko *ür*, Kaz *wor*, O *wur* 'Bergrücken' (GOV 707); V Vj *ur*, J, DN KoP Koš Kr Sog, Ts, Keu, Ni Š Kaz Sy, O, Patk., (KU), (KM), Vol., Ahl. PB 'Kante, scharfer Rand (V Trj — Ts Ni Kaz O Patk.); Grat (der Speerspitze, Eishacke, Stopfnadel; Ni Kaz O); überstehender Randwulst am Spalt eines Baumstammes (bes. der Birke, woraus z. B. Axtstiele gefertigt werden; Kaz); Seite, Ecke (J KoP); Seite, Gegend (Patk.); Seite (Sy PB); l i n i á (Vol.); Linie, Strich (Ahl.); 2. gri va (DN—Ts); (bewaldeter) Landrücken, Höhenzug (DN Kr); höherliegender trockener Boden inmitten eines Sumpfes (DN); Sandrücken (Ts); veretyá, erhöhter Uferstreifen (LitKaz 8); mit Wald

bewachsenes, etwas über die Umgebung hinausragendes Gelände (Kaz O); bewaldeter Bergrücken (Š Kaz O); Gehölz (an Flußufern oder mitten in Sümpfen; Kaz); leóí ótoe meóto, tolyko na lugovoj ótorone Obi (Keu); dichtes Gehölz (von Birken, Weiden, Ahlkirsch- ua. Laubbäumen; Ni); Kiefernwald (KoP); Wald (DN). 3. Wall einer alten Burg; Schwaden Heu (J); Holzstoß (Vj); syli, Klafter (Maß; V vgl. u. Cps. 3.); Riefe im Gewehr (DN); Schraubengang (J)' (DEWOS 157). – **vog.** TJČ KU *or*, KM *wor*, KO P *wur*, VN VS LU LM LO So *ur* 'Bergrücken' (GOV); TJ □*r* . . So 'Kante, Rand; Bergrücken' So *uram* 'gráda' (DEWOS); N LM LU, P, K *vqr*, T *qr* '(N LM LU) hegy, orom, (T) erdő, urman' (WWb 701a); KU, KM, P, So 'Hügelrücken, Bergrücken, Erdrücken', So 'Kante, Rand' (KLE 40). – Az UEW (833) a fenti osztják és vogul adatokkal biztos ugor szócikkben egyezteteti a magyar *iránt*, (dial.) *aránt*, *erént* szavakat (**ar3* (*ur3*) 'Kante, Seite, Richtung' Ug.).

Irodalom

- Bakró-Nagy, Marianne (1979), Die Sprache des Bärenkultes im Obugrischen. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Bakró-Nagy Marianne (2001), A szótag szerkezete és történeti alakulása az obi-ugor alapnyelvben. Doktori értekezés. Kézirat.
- DEWOS = Steinitz 1966–1993.
- Cs. Faludi Ágota (1954), Obi-ugor nyilnevek. NyK 55: 181–209.
- Ganschow, Gerhard (1965), Die Verbalbildung im Ostjakischen. Ural-Altäische Bibliothek. Fortsetzung der Ungarischen Bibliothek XIII. Otto Harrasowitz, Wiesbaden.
- GOV = Honti 1982.
- Honti, László (1982), Geschichte des obugrischen Vokalismus der ersten Silbe. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Honti László (1984), Chrestomathia Ostiacica. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Honti László (1999), Az obi-ugor konsonantizmus története. SUA Supplementa. Szeged.
- ILOS = Korenchy 1972.
- Kálmán Béla (1938), Obi-ugor állatnevek. MNyTK 43.
- Kálmán Béla (1950), Néhány obi-ugor madárnév. NyK 52: 146–147.
- Kálmán Béla (1959), Obi-ugor szófejtések. NyK 61: 350–358.
- Kálmán, Béla (1961), Die russischen Lehnwörter im Wogulischen. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kannisto, Artturi (1919), Zur Geschichte des Vokalismus der ersten Silbe im Wogulischen vom qualitativen Standpunkt. MSFOu 46.
- Kannisto, Artturi (1956), Wogulische Volksdichtung, gesammelt und übersetzt von A. K., bearbeitet und herausgegeben von Matti Liimola III. MSFOu 111.

- Kannisto, Artturi – Liimola, Matti – Eiras, Vuokko (1982), *Wogulische Volksdichtung. Wörterverzeichnis zu den Bänden I–VI.* MSFOu 180.
- Karjalainen, K. F. (1948), *Ostjakisches Wörterbuch I–II.* Bearbeitet und herausgegeben von Y. H. Toivonen. LSFU X. Helsinki.
- KLE = Kannisto – Liimola – Eiras 1982.
- Korenchy, Éva (1972), *Iranische Lehnwörter in den obugrischen Sprachen.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KT = Karjalainen 1948.
- Liimola, Matti (1951), *Wogulische Ableitungssuffixe.* FUF 30: 248–272.
- Liimola, Matti (1963), *Zur historischen Formenlehre des Wogulischen I.* MSFOu 127.
- Mikola Tibor (1976), *Hangtan és jelentéstan az etimológiában.* In: Benkő Loránd és K. Sal Éva (szerk.), *Az etimológia elmélete és módszere.* NyÉrt 89. 209–212.
- Munkácsi Bernát (1928–1930): *Menyét, nyest, evet és pegyvét.* NyK 47: 453–457.
- Munkácsi, Bernát – Kálmán, Béla (1984), *Wogulisches Wörterbuch.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- OKT = Honti 1999.
- Rédei Károly (1967), *Szófejtések.* NyK 69: 167–174.
- Rédei, Károly (1970), *Die syrjänischen Lehnwörter im Wogulischen.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Rédei, Károly (1986), *Zu den indogermanisch-uralischen Sprachkontakten.* Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Rédei Károly (1991), *Szófejtések.* NyK 92: 83–105.
- Rédei Károly (1992–1993), *Szófejtések.* NyK 93: 128–135.
- Riese, Timothy (2001), *Historische Nominalderivation des Wogulischen.* Harrasowitz Verlag, Wiesbaden.
- RLW = Kálmán 1961.
- Sauer, Gert (1967), *Die Nominalbildung im Ostjakischen.* Akademie Verlag, Berlin.
- Sipos Mária (2002), *Az obi-ugor alapnyelv lexikális innovációi I.* NyK 99: 7–56.
- Sipos Mária, *Jelentésrekonstrukció az obi-ugor alapnyelvben.* Elhangzott a Nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei III., Magyar és finnugor jelentéstörténet című konferencián (Szeged, 2002. október 16–17.). Megjelenés előtt.
- Sipőcz, Katalin (1999), *The semantic study of body-part terminology in Uralic languages.* FUF 55: 59–92.
- Sipőcz Katalin (2001), *A jelentés rekonstruálásáról.* In: Oszkó Beatrix – Sipos Mária (szerk.), *Budapesti Uráli Műhely II., Szófejtő Műhely.* MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 138–144.
- SLW = Rédei 1970.
- Steinitz, Wolfgang (Hrsg.) (1966–1993), *Dialektologisches und etymologisches Wörterbuch der ostjakischen Sprache.* Akademie Verlag, Berlin.
- Szabó Dezső (1904), *A vogul szóképzés.* NyK 34: 55–74, 217–234, 417–457.
- Toivonen, Yrjö H. (1928), *Zur Geschichte der finnisch-ugrischen inlautenden Affrikaten.* FUF 19. 1–270.
- Toivonen, Yrjö H. (1956), *Über die syrjänischen Lehnwörter im Ostjakischen.* FUF 32: 1–169.

WWb = Munkácsi – Kálmán 1984.